

6. Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany (ESSPROS)

Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany (The European System of integrated Social PROtection Statistics – ESSPROS) byl určen Eurostatem v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 458/2007 ze dne 25. dubna 2007, o Evropském systému jednotné statistiky sociální ochrany (ESSPROS), jako specifický nástroj vzájemně srovnatelného statistického sledování sociální ochrany v členských státech EU. Pro využití tohoto systému v ČR byla v roce 2000 na základě dohody mezi ČSÚ a MPSV ustavena meziresortní pracovní skupina pod gescí MPSV, která řeší jeho zavádění v podmínkách ČR. ESSPROS se člení na Základní systém odpovídající standardním informacím o příjmech a výdajích v oblasti sociální ochrany a moduly poskytující doplňkové statistické informace. Veškeré transakce, které spadají do rámce ESSPROS, by měly být účetně podchyceny. V případech, kdy není účetnictví v potřebné míře k dispozici, je možné využít údajů ze statistických a jiných administrativních zdrojů, výjimečně i odborných odhadů.

V základním systému ESSPROS je sociální ochrana definována jako souhrn intervencí ze strany veřejných nebo soukromých institucí, jejichž cílem je ulehčit domácnostem a jednotlivcům zátěž vyplývající z předem určených rizik a potřeb, pokud tak nečiní jiná souběžná reciproční nebo individuální úmluva. Seznam rizik a potřeb, které jsou považovány za funkce sociální ochrany, je stanoven následovně:

nemoc/zdravotní péče – peněžní podpora vyplácená v souvislosti s tělesnou nebo duševní nemocí, kromě invalidity; zdravotní péče zaměřená na udržení nebo zlepšení zdravotního stavu osob v systému sociální ochrany bez ohledu na původ nemoci;

invalidita – peněžní nebo naturální podpora (kromě zdravotní péče), jejímž důvodem je nemožnost tělesně nebo duševně postižených osob vykonávat ekonomickou nebo sociální činnost;

stáří – peněžní nebo naturální podpora (kromě zdravotní péče) v souvislosti se stářím;

pozůstalí – peněžní nebo naturální podpora v souvislosti s úmrtím člena rodiny;

rodina/děti – peněžní nebo naturální podpora (kromě zdravotní péče) při výdajích spojených s těhotenstvím, narozením a adopcí dítěte, výchovou dětí a péčí o ostatní členy rodiny;

nezaměstnanost – peněžní nebo naturální podpora v souvislosti s nezaměstnaností;

bydlení – pomoc poskytovaná na náklady spojené s bydlením;

sociální vyloučení jinde neklasifikované – peněžní nebo naturální podpora (kromě zdravotní péče) konkrétně určená k odstranění nebo zmírnění sociálního vyloučení, pokud není poskytována v rámci některé z ostatních funkcí sociální ochrany.

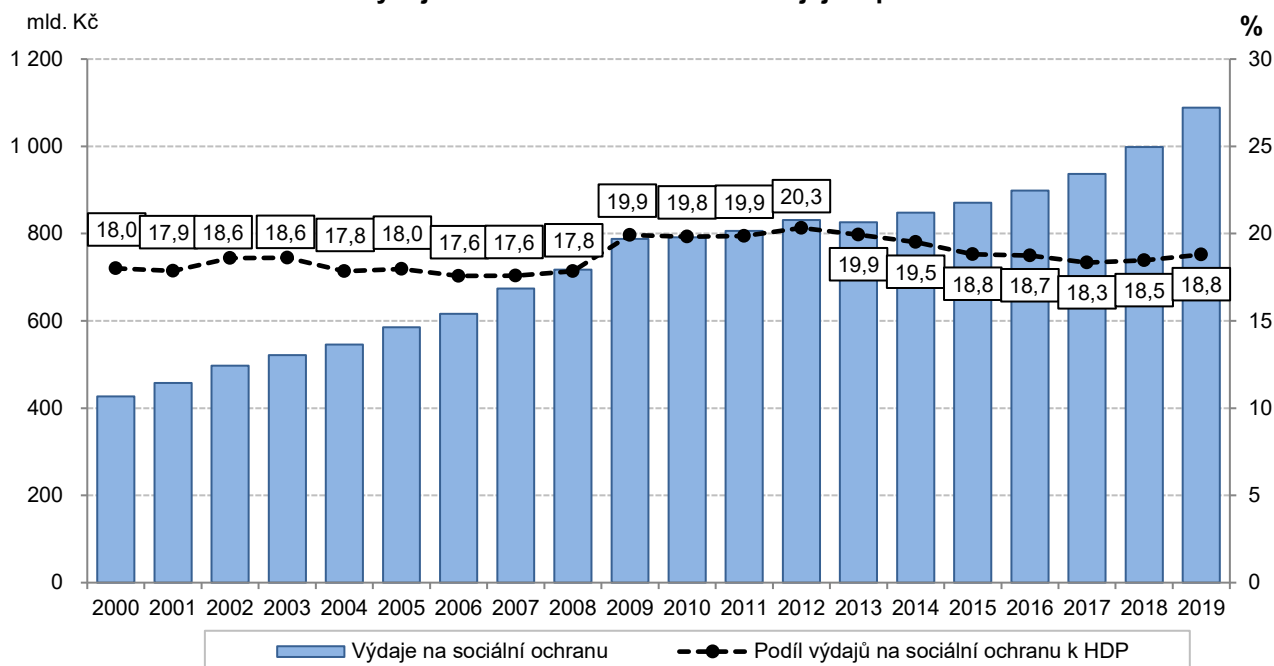
Základní systém řeší sociální ochranu poskytovanou ve formě plateb v hotovosti, náhrad a přímo poskytovaného zboží a služeb domácnostem a jednotlivcům. Metodika výpočtu výdajů na sociální ochranu podle systému ESSPROS je odlišná od metodiky používané k vyjádření výdajů na dávky sociálního zabezpečení používané v ostatních kapitolách této publikace.

Výdaje na sociální ochranu podle základního systému ESSPROS v roce 2019

Vzhledem k tomu, že do výpočtu výdajů na sociální ochranu podle systému ESSPROS jsou zahrnuty údaje z mnoha datových zdrojů, jsou informace za mezinárodní srovnání dostupné s dvouletým zpožděním.

Vývoj výdajů na sociální ochranu v České republice má dlouhodobě rostoucí tendenci. V roce 2019 dosáhly tyto výdaje hodnoty 1 088,6 mld. Kč (včetně administrativních nákladů), což byl oproti předchozímu roku nárůst o 90 mld. Kč. Jejich podíl na hrubém domácím produktu (HDP) od roku 2012, kdy dosáhl svého maxima 20,3 %, klesal až do roku 2017, poslední dva sledované roky opět mírně roste. V roce 2019 dosahovaly výdaje na sociální ochranu podle systému ESSPROS 18,8 % HDP.

Graf 6.1 Výdaje na sociální ochranu v ČR a jejich podíl k HDP

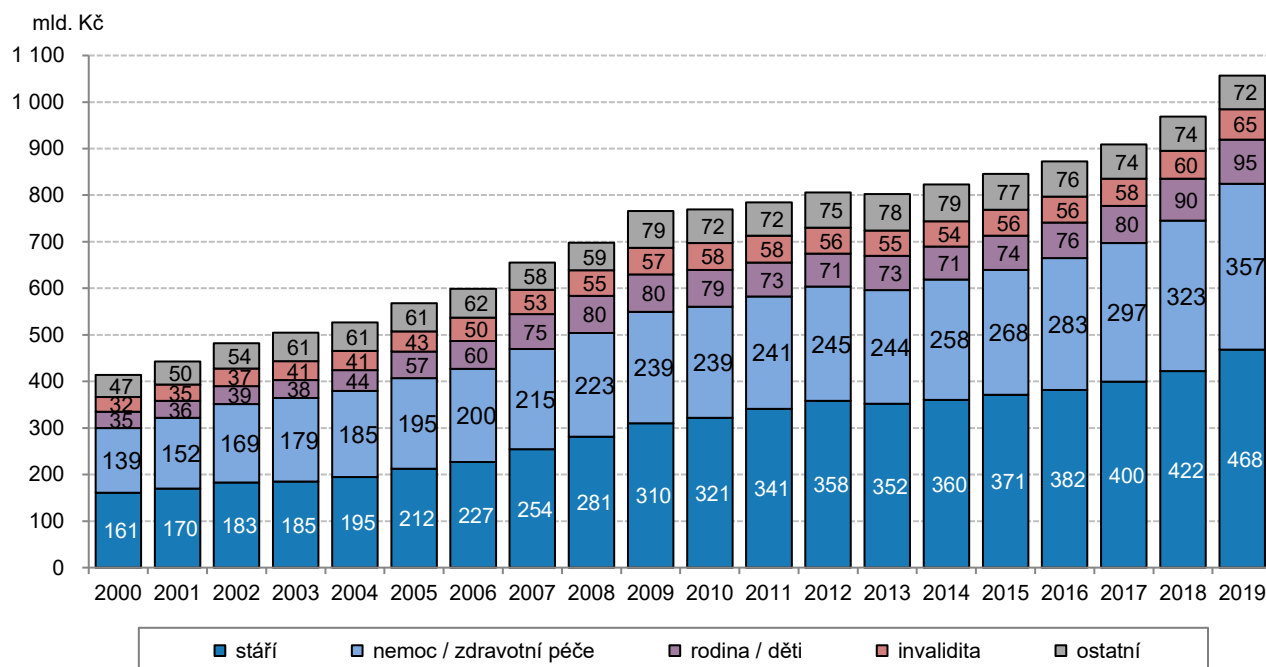

Pozn.: Výdaje na sociální ochranu včetně administrativních nákladů.

Zdroj dat: MPSV

V rámci výdajů České republiky na sociální ochranu jsou nejvyšší částky v členění základního systému ESSPROS vypláceny na funkci sociální ochrany „stáří“, která v roce 2019 tvořila 44 % výdajů (468 mld. Kč). Druhou výdajově nejvýznamnější funkcí sociální ochrany je „nemoc/zdravotní péče“, na níž bylo spotřebováno 34 % (357 mld. Kč) celkových výdajů. Řádově nižší jsou hodnoty výdajů na funkce „rodina/děti“ nebo „invalidita“, které představují 9 %, respektive 6 % výdajů na sociální ochranu.

Graf 6.2 Výdaje na sociální ochranu v ČR podle základního systému ESSPROS

Pozn.: Výdaje nezahnují administrativní náklady

Zdroj dat: MPSV

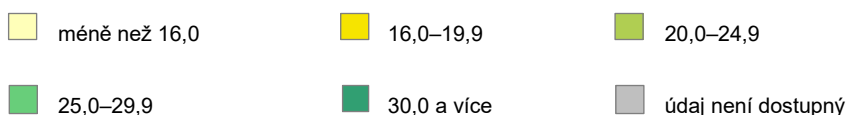
Mezinárodní srovnání výdajů na sociální ochranu podle základního systému ESSPROS v roce 2019

Podíl výdajů na sociální ochranu z celkového objemu HDP dané země se v jednotlivých zemích Evropské Unie značně liší. Nejnižší podíl na HDP, méně než 16 %, vydávaly v roce 2019 Irsko, Rumunsko, Lotyšsko a Malta. Mezi 16 až 20 % HDP tvořily výdaje na sociální ochranu v Česku, na Slovensku, v Maďarsku, Bulharsku, Estonsku, Litvě a na Kypru. Španělsko, Portugalsko, Slovinsko, Chorvatsko, Polsko a (vzhledem k specificky vysokému HDP a nízkému počtu osob i) Lucembursko vydávaly na sociální ochranu částky v hodnotě 20 až 25 % HDP. Výdaje na sociální ochranu odpovídající 25 až 30 % HDP byly v roce 2019 evidovány ve Švýcarsku, Rakousku, Švédsku, Řecku, Itálii, Belgii a Nizozemí. Nejvyšší výdaje na sociální ochranu, více než 30 % HDP, mělo Finsko, Dánsko, Francie a Německo.

Obr 6.1 Podíl výdajů na sociální ochranu k HDP ve vybraných evropských zemích (v %), 2019

Legenda

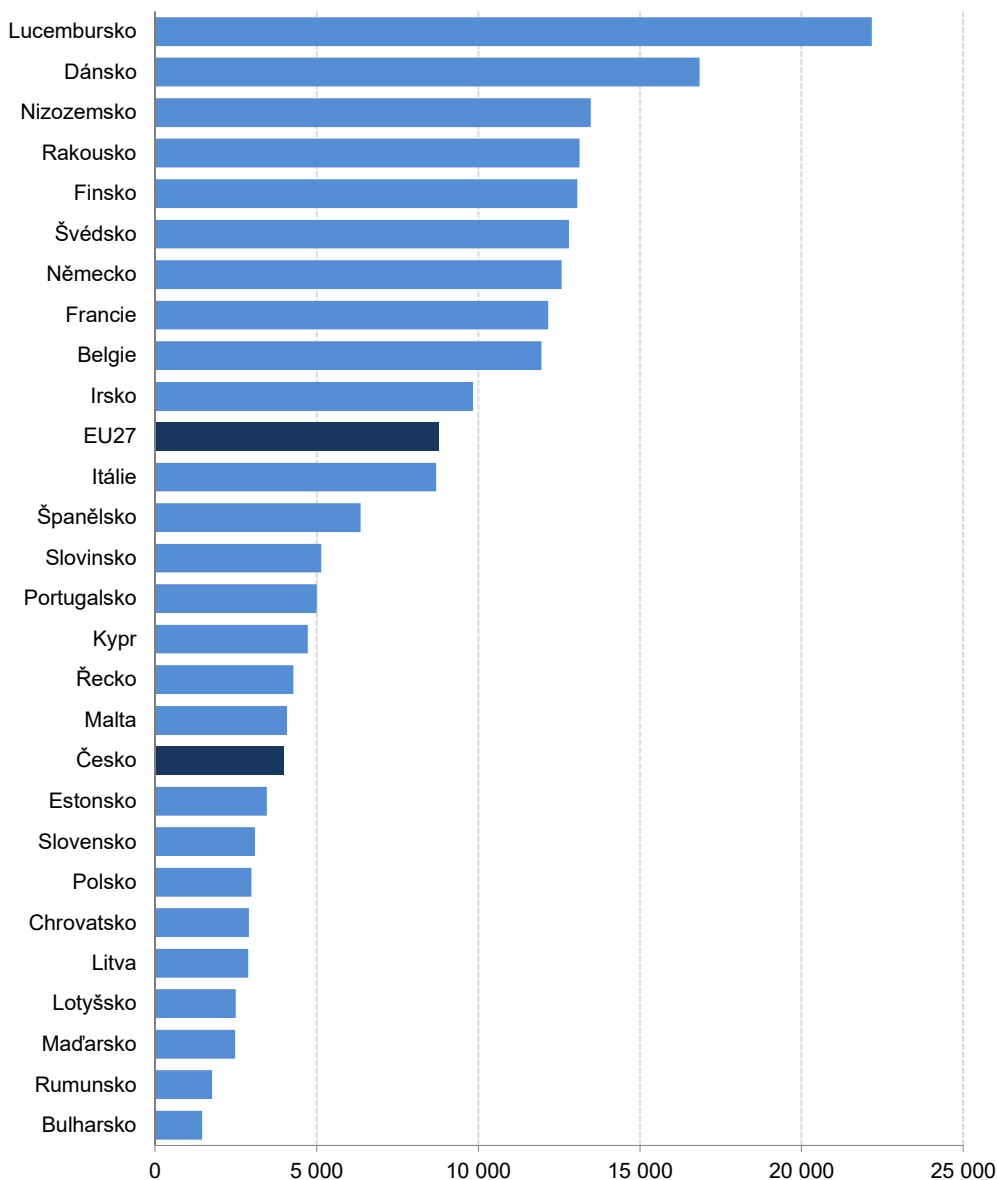
Minimum: Irsko = 13,6

Maximum: Francie = 33,6

Zdroj dat: Eurostat: (<http://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data/main-tables>) údaje k 29. 10. 2021

Téměř 4 000 euro na jednoho obyvatele vydává Česká republika na sociální ochranu, tedy 45 % průměrných výdajů v Evropské Unii (EU 27). Podobný objem výdajů v přepočtu na jednoho obyvatele jako v České republice, je na sociální ochranu vynakládán v Estonsku, Řecku a na Maltě. Téměř 1,5násobek průměrných výdajů EU 27 vydalo v roce 2019 Švédsko, Finsko a Rakousko. Více než 1,5násobek pak Nizozemsko a téměř dvojnásobek Dánsko. Více než 2,5násobek Lucembursko. Naopak méně než třetinu průměrných výdajů v EU 27 vynaložilo na sociální ochranu v témže roce v přepočtu na jednoho obyvatele Bulharsko, Rumunsko, Lotyšsko, Litva a Maďarsko.

Graf 6.3 Výdaje na sociální ochranu v zemích Evropské Unie, v eurech na 1 obyvatele, 2019

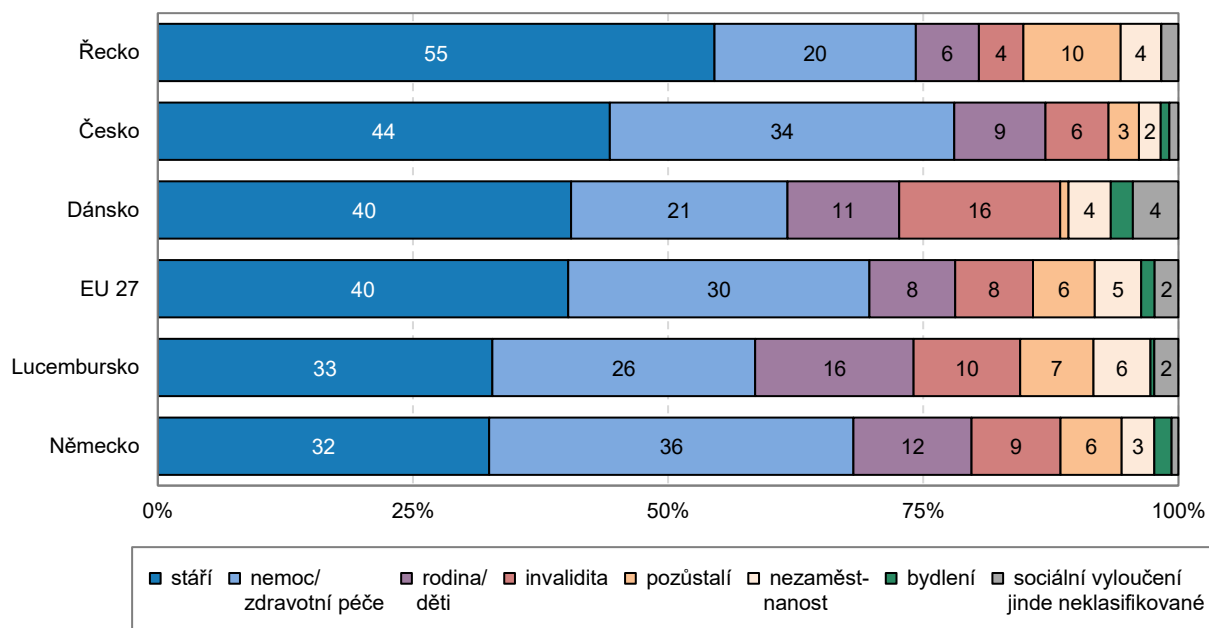

Zdroj dat: Eurostat: (<http://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data/main-tables>) údaje k 29. 10. 2021

Struktura výdajů podle funkcí sociální ochrany se v jednotlivých zemích poměrně výrazně odlišuje. Většina států vynakládá největší část celkových výdajů na sociální ochranu na funkci „stáří“ (40 až 50 %). V Řecku tvořily v roce 2019 výdaje na „stáří“ téměř 55 %. Mezi státy, které vydají třetinu (a více) celkových výdajů na sociální ochranu na funkci „nemoc/zdravotní péče“, patří Irsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Slovinsko, Chorvatsko a Česko. Nejvyšší podíl výdajů na funkci „invalidita“ byl v roce 2019 v Dánsku (16 %), nejnižší pak v Řecku, na Maltě, Kypru a ve Slovinsku (méně než 5 %). Na funkci „pozůstalí“ vynaložilo největší část celkových výdajů na sociální ochranu Řecko, Španělsko, Itálie (téměř 10 %). Poměrně vysoký podíl výdajů (přes 14 %) na funkci „rodina/děti“ byl v roce 2019 v Lucembursku, Polsku a Estonsku, naopak nízký (méně než 5 %) v Itálii a Nizozemsku. Česká republika je svou strukturou výdajů podle funkcí sociální ochrany spíše průměrným evropským státem.

Graf 6.4 Struktura výdajů podle funkcí sociální ochrany ve vybraných evropských zemích, 2019

Zdroj dat: Eurostat: (<http://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data/main-tables>) údaje k 29. 10. 2021

Další informace o vývoji výdajů na sociální ochranu podle evropského statistického systému ESSPROS jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) <https://www.mpsv.cz/web/cz/vyvoj-vydaju-na-socialni-ochranu-podle-evropskeho-statistickeho-systemu-esspros>.

Mezinárodní srovnání výdajů na sociální ochranu v rámci zemí EU a další podrobné informace jsou k dispozici na internetových stránkách Eurostatu: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data/main-tables>.

Metodika jednotných statistik sociální ochrany ESSPROS je dostupná rovněž na stránkách Eurostatu: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/methodology>.